

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUMALIZA ELIMU YA MSINGI**

03

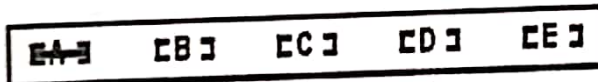
MAARIFA YA JAMII NA STADI ZA KAZI

Mwaka: 2022

Muda: Saa 1:30

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A na B zenye jumla ya maswali arobaini na tano (45).
2. Jibu maswali yote.
3. Soma maelekezo yote yaliyoko katika fomu maalumu ya kujibia (OMR).
4. Jaza taarifa zote katika fomu ya OMR.
5. Weka **kivuli** katika kila tarakimu ya **Namba yako ya Mtihani** kwenye nafasi husika katika fomu ya OMR.
6. Weka **kivuli** katika herufi ya jibu sahihi kwa swali la 1 hadi 40 katika fomu yako ya kujibia uliyopewa. Kwa mfano, kama jibu sahihi ni A weka kivuli kama ifuatavyo:

7. Ukigundua kuwa herufi uliyowekea kivuli si **jibu sahihi**, futa kivuli hicho kwa umakini kwa kutumia **kifutio safi** kabla ya kuweka kivuli katika herufi mpya.
8. Tumia **penseli ya HB** tu katika kujibu swali la 1 hadi 40 na kalamu ya wino wa **bluu** au **mweusi** kujibu swali la 41 hadi 45.
9. Simu za mkononi na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.

Ukurasa wa 1 kati ya 7

SEHEMU A (Alama 40)
Jibu maswali yote katika sehemu hii.

Chagua jibu sahihi kisha weka kivuli kwenye herufi ya jibu lililo sahihi katika fomu maalum (OMR) uliyopewa.

1. Ubunifu ni kipengele muhimu katika ujasiriamali. Je, nini kitatokea endapo ubunifu utakosekana?
A Wajasiriamali kukosa motisha
B Polisi kuingilia kati biashara
C Wajasiriamali kupoteza wateja
D Wajasiriamali kuongeza wateja
E Serikali kutunga sheria
2. Je, mjasiriamali ni mtu wa namna gani?
A Mwenye kukata tamaa upesi
B Mwenye kutegemea mawazo ya wengine
C Mwenye matumaini ya kuwa tajiri kwa haraka
D Mwenye kukasirika haraka apatapo hasara
E Mwenye kutumia fursa vizuri
3. Amani ni mjasiriamali ambaye amejiri watu wanne kwenye biashara zake. Je, huo ni aina gani ya ujasiriamali?
A Kati   B Mdogomdogo   C Mdogo   D Mkubwa   E Makini
4. Ardhi ni rasilimali ambayo isipotunzwa vizuri inaweza kusababisha hatari katika maisha ya viumbe hai na rasilimali nyingine. Ipi ni njia bora itakayotumika kutunza rasilimali hiyo?
A Kuongeza idadi ya wakulima mashambani
B Kutoa elimu juu ya uhifadhi na utunzaji wa ardhi
C Wananchi kuhimizwa kutumia mbolea za viwandani
D Kuacha kupanda miti katika maeneo ya wazi
E Kuhimiza wafugaji kuongeza idadi ya mifugo
5. Tanzania imebahatika kuwa na rasilimali nyingi, mojawapo imebeba nyinginezo katika mazingira. Rasilimali hiyo ni ipi?
A Madini   B Misitu   C Mifugo
D Mbuga za wanyama   E Ardhi
6. Mwalimu Kasese aliwaambia wanafunzi wake wataje madini na mikoa yanapopatikana nchini Tanzania. Je, walitaja mkoa gani makaa ya mawe yanapatikana?
A Manyara   B Mbeya   C Kagera   D Morogoro   E Mara
7. Wakati wa kipindi, mwalimu aliwataka wanafunzi wataje fursa za kibiashara zinazoweza kupatikana pembezoni mwa bahari ya Hindi. Lipi kati ya yafuatayo lingekuwa jibu lao?
A Kutengeneza mikanda ya ngozi   B Kuzalisha maziwa   C Kuuza madawa ya mifugo
D Kuuza ngozi za wanyama   E Utalii

Ukurasa wa 2 kati ya 7

8. Mwalimu Timamu alifundisha kuhusu kilimo cha mazao ya biashara kilichofanywa Tanganyika kabla ya uhuru. Je wanafunzi walifundishwa mazao yapi?
- A Zabibu, kahawa, chai na maharage   B Mahindi, kahawa, chai na pareto
C Kahawa, pareto, mkonge na chai   D Pareto, korosho, chai na mahindi
E Korosho, maharage, mkonge na pareto
9. Inapendekezwa kuwa shughuli za kibinadamu ziwe rafiki kwa mazingira ili kuzuia kuharibika kwa tabaka la ozoni. Ni shughuli ipi sahihi katika kulinda tabaka hilo?
- A Kufuga mifugo mingi katika eneo dogo   B Kuvua kwa kutumia baruti
C Uchimbaji wa madini   D Upandaji wa miti
E Kutumia mbolea za viwandani kwa wingi
10. Mwalimu alifundisha umuhimu wa tabaka la ozoni kwa maisha ya viumbe hai na vitu vinavyoathiri uimara wa tabaka la ozoni. Je mwalimu alitaja kitu gani kinachoathiri uimara wa tabaka la ozoni?
- A Upepo   B Hewa ya oksijeni   C Radi
D Mvua   E Gesi ya kloroflorokaboni
11. Meli ya mizigo iliyoko mji wa Brasilia 45° Magharibi huanza safari siku ya Jumatatu saa 4:00 usiku. Muda huo utakuwa ni saa ngapi katika mji wa Kabul ulioko 75° Mashariki?
- A Jumatatu 6:00 usiku   B Jumanne 5:00 usiku   C Jumanne 12:00 asubuhi
D Jumatatu 6:00 mchana   E Jumanne 12:00 jioni
12. Mwalimu Kulwa aliwafundisha wanafunzi wake kuhusu mistari ya kufikirika inayochorwa katika ramani. Je, ni mistari ipi aliwafundisha kuwa huchorwa kutoka upande wa Kaskazini kuelekea Kusini?
- A Tropiki   B Latitudo   C Mstarihi   D Longitudo   E Ikweta
13. Jasiri anayeishi katika mji wa Handani, alianza kuangalia mechi katika televisheni saa 9:00 alasiri na rafiki yake Juhudi anayeishi katika mji wa Mikoko uliopo longitudo 40° Mashariki, alianza kuangalia mechi hiyo saa 7:00 mchana. Je, mji wa Handani upo longitudo ngapi?
- A 70° Magharibi   B 30° Magharibi   C 90° Mashariki
D 70° Mashariki   E 30° Mashariki
14. Bara la Afrika lina mashujaa wengi ambao walipinga ukoloni mamboleo. Mashujaa gani wa Afrika Mashariki waliopinga ukoloni huo?
- A Jomo Kenyatta, Patrice Lumumba na Samora Machel
B Julius K. Nyerere, Kwame Nkrumah na Nelson Mandela
C Jomo Kenyatta, Julius K. Nyerere na Milton Obote
D Patrice Lumumba, Julius K. Nyerere na Kwame Nkrumah
E Jomo Kenyatta, Kamuzu Banda na Samora Machel

Ukurasa wa 3 kati ya 7

15. Tanzania imeongozwa na Mawaziri wakuu wengi tangu uhuru. Je, Mawaziri wapi walishika nyazifa wakati wa Mwalimu Nyerere?
- A Rashid Mfaume Kawawa na Joseph Sinde Warioba
  - B Rashid Mfaume Kawawa na Edward Moringe Sokoine
  - C John Samweli Malecela na Mizengo Kayanza Pinda
  - D Edward Ngoyai Lowassa na Cleopa David Msuya
  - E Edward Moringe Sokoine na Fredrick Sumaye
16. Ni kwa jinsi gani Uganda ilipata uhuru wake?
- A Kupitia vita vya msituni
  - B Kupitia mapinduzi
  - C Kupitia vita
  - D Kupitia njia ya Katiba
  - E Kupitia ushirikiano
17. Kiongozi yupi aliongoza mapambano ya kudai uhuru wa watu weusi nchini Afrika ya Kusini?
- A Julius Kambarage Nyerere
  - B De Clerk
  - C Keneth Kaunda
  - D Nelson Mandela
  - E Kwame Nkurumah
18. Katika karne ya 19, Pwani ya Afrika Mashariki ilitembelewa na wageni wengi kutoka Bara la Asia. Nini lilikuwa lengo lao kuu?
- A Shughuli za kijeshi
  - B Shughuli za kisiasa
  - C Shughuli za kiutamaduni
  - D Shughuli za kiuchumi
  - E Shughuli za kijamii
19. Kwa nini Wareno walijenga ngome nyingi maeneo ya Pwani?
- A Kuwalinda Waafrika dhidi ya Waarabu
  - B Kulinda maslahi yao ya kibiashara
  - C Kuwalinda Waarabu wasivamiwe na Waafrika
  - D Kuonyesha nguvu zao za kijeshi kwa Waafrika
  - E Kuwafundisha Waafrika mbinu za kijeshi
20. Fatuma ni binti wa kaka yangu, Casmir ni mtoto wa kiume wa dada wa baba yake Fatuma. Je, Fatuma atamwitaje Casmir?
- A Binamu
  - B Mpwa wa kiume
  - C Mpwa wa kike
  - D Mjomba
  - E Kaka
21. Katika mapambano ya kudai uhuru katika Afrika, zipo sababu za ndani na sababu za nje. Ipi ni sababu ya nje?
- A Tamaa ya kuondoa utawala wa mabavu
  - B Kukua kwa unyonyaji wa kikoloni
  - C Kurudi kwa wanajeshi wa Kiafrika waliopigana vita vya pili vya dunia
  - D Kukua kwa unyanyasaji unaofanywa na wakoloni
  - E Kupinga kutawaliwa na huduma hafifu za kijamii

22. Mila na desturi za jamii za kale zilikuwa na umuhimu mkubwa katika maisha ya wanajamii. Je, upi ni umuhimu mmojawapo?
- A Zilikuza tabia mbaya na kutoheshimiana
  - B Ziliwaelimisha Waafrika kuwa wakatili na majasiri
  - C Zilichochea ukatili na ukosefu wa adabu kwa Waafrika
  - D Zilifundisha kujitegemea, umoja na mshikamano
  - E Zilisisitiza uharibifu wa mazingira na kujaliana
23. Jando na Unyago ni miongoni mwa tamaduni za zamani sana nchini Tanzania. Upi ni umuhimu wake kwa wanajamii husika?
- A Iliwafanya waenende kama wageni
  - B Iliwazuia kupata elimu ya kigeni
  - C Iliwafanya wawazarau wageni
  - D Iliwafanya kupenda kazi na kujitegemea
  - E Ilikuza utamaduni wa kuwapenda wageni
24. Kaka yangu alipokwenda kulipa mahari kijiji cha Luponde, alielezwa kuwa ni lazima apeleke mbuzi, mkuki na jembe. Je vitu hivi vinawakilisha jambo lipi?
- A Miiko
  - B Mila
  - C Desturi
  - D Michezo
  - E Sanaa
25. Mwalimu aliwafundisha wanafunzi kuwa nchini Tanzania mtu anaweza kupata huduma zote kwa kupatana na wenyeji husika. Unafikiri ni jambo gani lililoweza maelewano hayo?
- A Uwepo wa lugha ya kiingereza
  - B Uwepo wa lugha ya Kiswahili
  - C Matumizi ya lugha ya kizaramo
  - D Matumizi ya lugha ya kisukuma
  - E Uwepo wa lugha za makabila
26. Wanafunzi wa Darasa la Sita walitumia barometa katika mafunzo kwa vitendo. Je, walikuwa wanapima kipengele kipi cha hali ya hewa?
- A Mvua
  - B Jotoridi
  - C Unyevuanga
  - D Mgandamizo wa hewa
  - E Mawingu
27. Katika mafunzo kwa vitendo ya namna ya kupima vipengele vya hali ya hewa, Miza alitoa jibu lake kwa kutumia asilimia. Je, alikuwa anapima kipengele kipi cha hali ya hewa?
- A Mgandamizo wa hewa
  - B Jotoridi
  - C Kiwango cha mvua
  - D Unyevuanga
  - E Mwanga wa jua
28. Upepo ni hewa inayovuma kwa kasi kutoka kanda zenye mgandamizo mkubwa wa hewa kuelekea kanda zenye mgandamizo mdogo. Ipi ni hasara inayosababishwa na hewa hiyo?
- A Kupooza joto
  - B Kusababisha mvua
  - C Kukausha nguo
  - D Kuchavusha maua
  - E Kusambaza magonjwa
29. Mwalimu wa Darasa la Nne aliwataka wanafunzi wataje kifaa cha kupima hali ya hewa ambacho kipimio chake huweza kutolewa kwa vizio viwili tofauti. Je, wangetoa jibu lipi?
- A Baromita
  - B Haigromita
  - C Anemomita
  - D Kipima mwanga wa jua
  - E Kipimajoto

Ukurasa wa 5 kati ya 7

30. Mwalimu aliwafundisha wanafunzi wa Darasa la Sita juu ya zana za mawe za kale. Wanafunzi hao walipenda kujua zaidi kuhusu zana hizo. Je utawashauri kutembelea eneo gani la kihistoria ili waweze kuziona zana hizo?
A Kilwa kisiwani B Amboni C Engaruka D Isimila E Olduvai Gorge
31. Mjeta alitaka kutembelea maeneo mawili ya kihistoria maarufu kwa biashara ya utumwa nchini Tanzania. Je, maeneo yapi ya kihistoria utamshauri kutembelea?
A Amboni na Kilwa B Kaole na Kalenga C Isimila na Amboni
D Kaole na Kilwa Kisiwani E Kondoa-Irangi na Kilwa
32. Kwa nini Bagamoyo ni mji maarufu wa kihistoria nchini Tanzania?
A Unatunza masalia ya binadamu wa kale
B Unatunza mifumo ya umwagiliaji ya kale
C Ni eneo la vita vya kikoloni katika Tanzania
D Ni eneo la ustaarabu wa kale katika Tanzania
E Ni eneo la biashara ya utumwa na ustaarabu wa Kiarabu
33. Wakati wa kipindi kinachohusu majanga mbalimbali, mwanafunzi mmoja aliuliza kuhusu faida ya mlipuko wa volkano kwa binadamu. Lipi kati ya yafuatayo lingekuwa jibu lako?
A Husababisha kutokea kwa moto B Husababisha kutokea kwa chemichemi za maji
C Husababisha kutokea kwa moshi mzito D Husababisha kutokea kwa mawe makubwa
E Husababisha kuporomoka kwa ardhi
34. Janga la moto wa asili husababisha hasara kubwa kwa watu na taifa kwa ujumla. Kipi ni chanzo kikuu cha janga hilo?
A Mlipuko wa volkano B Radi C Urinaji asili D Uwindaji E Upishi
35. Unaweza ukatoa ushauri upi kwa wanakijiji ambao hutumia kuni kama nishati katika maisha yao ya kila siku?
A Kukata kuni asubuhi na mapema kabla ya jua kuwaka
B Kutengeneza mkaa kwa kutumia mabaki ya mazao
C Kutumia vizuri miti iliyokatwa
D Uwepo wa watu maalum wa kuuza kuni
E Kukata kuni mbali na maeneo yao ya kuishi
36. Kwanini unashauriwa kunyunyizia maji kiasi kwenye nguo zilizokauka sana kabla ya kuzipiga pasi?
A Kuondoa vumbi au uchafu B Kuondoa mikunjo kwa urahisi C Kuepuka kuunguza nguo
D Kuua vimelea vya magonjwa E Kuepuka nguo kupauka

37. Madoa yanapoingia kwenye nguo husababisha nguo kuwa na mwonekano mbaya. Je, unaweza kutumia kitoa madoa kipi kuondoa madoa yaliyosababishwa na damu?
- A Maji yaliyochanganjwa na limao   B Maji baridi yaliyochanganywa na chumvi
C Maziwa ya mgando   D Maji moto yaliyochanganywa na chumvi
E Mionzi ya jua
38. Shamte aliomba ushauri wa vyakula vitakavyomsaidia kupambana na magonjwa. Je, ungemshauri kutumia vyakula gani?
- A Mboga za majani na matunda   B Mchele na ndizi   C Nyama na kumbikumbi
D Samaki na maharage   E Mahindi na viazi
39. Sanaa husaidia kupata vitu mbalimbali kwa ajili ya matumizi mbalimbali. Je ni vifaa vipi vinatokana na sanaa ya ususi?
- A Mikeka, kata za mezani na vikapu   B Vikapu, kata za mezani na vyungu
C Kata za mezani, vyungu na mikeka   D Mikeka, kofia na sufuria
E Sufuria, kata ya mezani na vikapu
40. Kwanini ni muhimu kusoma tarehe ya mwisho ya matumizi ya bidhaa kabla ya kununua?
- A Kulinda afya ya muuzaji   B Kupata bidhaa halisi
C Kulinda afya ya mtumiaji   D Kupata bidhaa mpya
E Kumlinda mtengenezaji

SEHEMU B (Alama 10)

Katika swali la **41-45**, andika majibu sahihi katika nafasi zilizoachwa wazi kwenye fomu maalum (OMR) kwa kutumia **kalamu ya wino wa bluu au mweusi**.

41. Ubunifu unamsaidiaje mjasiliamali katika shughuli zake? Toa hoja mbili.
42. Wanafunzi walijadili kuhusu mistari ya kubuni inayochorwa kuanzia Kaskazini kuelekea Kusini ambayo hukutana kwenye ncha za dunia. Yapi ni matumizi mawili ya mistari hiyo.
43. Mtaalamu wa hali ya hewa aliwataka wanafunzi kupima kiwango cha mgandamizo wa hewa kwa siku hiyo.
- (a) Je, wanapaswa kutumia kifaa gani?
(b) Ni kizio kipi watatumia kuwasilisha taarifa hiyo?
44. Mafuriko ni miongoni mwa majanga ya asili yanayoleta madhara. Andika tahadhari mbili zinazoweza kuchukuliwa juu ya madhara yanayoweza kutokea.
45. Utamaduni ni uhai, utambulisho na tunu ya taifa inayorithishwa kutoka kizazi kimoja hadi kingine. Je, mambo yapi mawili yanaathiri utamaduni wa jamii za kitanzania?

Ukurasa wa 7 kati ya 7